

УВОД

Зашто образовање о Холокаусту?

Почетком XXI века једна од најважнијих тенденција је развој образовања о Холокаусту, његовој превенцији и меморијализацији на свим нивоима школовања.

Може се поставити питање зашто се баш сада, после толико година, после Другог светског рата, покрећу питања наставе о Холокаусту?

Холокауст је јединствен догађај, без преседана у људској историји. Он има универзалан карактер у истраживању и учењу о другим геноцидима и свим осталим облицима кршења људских права, јер у себи носи све елементе оваквог злочина, од предрасуде до масовног истребљења других само зато што су други. Зато развијање образовања о Холокаусту може помоћи у стварању и развијању основних људских вредности. Ово образовање може дати знање како стваралачки превазићи трагично наслеђе, како разумети себе и друге, што је претпоставка за свако помирење, тако потребно на Балкану.

Образовање о Холокаусту и његовој превенцији се данас сматра важним мерилем за процену степена демократизације државе и друштва у целини, како земаља Европске уније, тако и друштва у транзицији.

Циљ и сврха образовања о Холокаусту је, поред, познавања чињеница из опште и локалне историје, ближе и даље прошлости, да ученици развијају свест о томе да се такви злочини, које чине људи против других људи, могу поновити свима и да треба да израсту у друштвено одговорна бића, која ће се гласно томе супротставити и зауставити, где год на свету да се појаве.

Холокауст – појам

Холокауст је било систематско, бирократско, од државе одобрено прогањање и убијање приближно шест милиона Јевреја од стране нацистичког режима и њихових колаборациониста. Холокауст је најекстремнији пример геноцида. Термин „Холокауст” потиче од старих Грка и значи „жртва ватре” – односи се на жртве приношене боговима, а у пренесеном значењу подразумева уништење нечега или некога. Јевреји употребљавају за Холокауст израз Шоа. *Ha-Shoah Ve-Hagevurah* (хебрејски) дословно преведено значи Дан сећања на мученике и јунаке Холокауста.

Савет Европе је 2002. године установио 27. јануар (дан ослобођења Аушвица) као Дан сећања на Холокауст и превенцију злочина против

човечности. Уједињене нације су 2007. године прогласиле 27. јануар Међународним даном сећања на жртве Холокауста.

Међународне институције које се баве образовањем о Холокаусту

У развоју овог образовања кључна је улога следећих међународних институција:

1. **ОЕБС** је највећа свеевропска регионална организација за сигурност и њихова **Канцеларија за демократске институције и људска права (ОДИХР)** је једна од неколико институција основаних да промовишу и подрже провођење обавеза на плану људских права, основних слобода, демократије и владавине права. С обзиром на присутност антисемитизма и његовог оживљавања у деловима региона земаља ОЕБС-а последњих година, ОЕБС је потврдио одговорност земаља учесница за промовисање толеранције и недискриминације, борећи се против антисемитизма и јачајући активности у области образовања о Холокаусту. www.osce.org/odhr

2. **Јад Вашем**, Спомен-иституција за сећање на жртве и хероје Холокауста (Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority), утемељен је 1953. године. Назив Јад Вашем потиче из Књиге пророка Исаије, глава 56, стих 5: „Њима ћу дати у дому свом и међу зидовима својим споменик (место) и име (Јад Вашем) ... које се неће затрти.” Смештеном у Јерусалиму, Јад Вашему је поверено документовање историје јеврејског народа за време Холокауста. Од 1993. формирана је **Међународна школа**, која омогућује и развија интердисциплинарни прилаз Холокаусту кроз уметност, музику, литературу, теологију, драму... www.yadvashem.org

3. **Меморијални музеј Холокауста САД** у Вашингтону, институција основана 1993. године од стране државне администрације САД. <http://www.ushmm.org>

4. **Међународна радна група за проучавање, меморијализацију и образовање о Холокаусту**, позната као ИТФ (Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance, and Research) је у Европи најзначајнија организација за образовање о Холокаусту и геноциду. Основана је 1998. године и њене активности су усмерене на истраживање, музејске поставке и образовање о Холокаусту. <http://www.holocausttaskforce.org/>

Институције у Србији које се баве Холокаустом

1. **Музеј жртава геноцида у Београду**, основан 1992, а почео са радом 1995. Његова делатност је трајно сећање на жртве геноцида над Србима, прикупљање, обрада и коришћење података о њима и остваривању обавеза из Међународне конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида. Музеј се бави прикупљањем, обрадом и коришћењем података и о геноциду над Јеврејима, Ромима и припадницима других народа и националних мањина.

2. Савез Јеврејских општина Србије формиран је у јулу 1919. од раније постојећих јеврејских општина на територији новоосноване државе у Осиеку као Савез јеврејских вероисповедних општина Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Организација под тим називом, претходник је некадашњег Савеза јеврејских општина Југославије и садашњег Савеза јеврејских општина Србије и била је први институционализован облику удруживања јеврејских општина у јужнословенским земљама. Један од основних циљева ове организације је очување сећања на Холокауст.

3. Јеврејски историјски музеј у Београду, основан 1948. године.
<http://www.jimbeograd.org>

Место Приручника о Холокаусту у нашим наставним плановима и програмима

У наставним плановима и програмима у Србији, о питању Холокауста не постоје посебно издвојене лекције за многе предмете, чак и за предмет историја. Углавном су инкорпорирани у делове неких већих целина као нпр. кроз обраду развоја нацизма, Другог светског рата уопште или неког списка из српског језика.... Директно или индиректно можемо их се дотичати кад се обрађују теме везане за дискриминацију, насиље и жртве, али је више остављено наставнику да у складу са својим личним афинитетима и могућностима разради ове теме.

Приручник, који се налази пред вама, треба да буде средство за помоћ у настави о овој тешкој, а уједно актуелној и свеprisутној теми, која тако може да буде олакшана. Теоријски су у кратким цртама обрађени историјати развоја Холокауста у Европи и Југославији, са посебним освртом на Србију. Примери часова из разних предмета и на различите начине треба да буду подршка наставницима да их користе на часовима, или да буду подстицај да они сами праве часове, користећи различите облике, методе, историјске изворе, још боље, ако постоје сачувани локални извори, и онда ће таква настава бити животна и активна. Корелацијом између разних предмета у школи као што су: историја, грађанско васпитање, филозофија, веронаука, српски језик, страни језик, ликовно, социологија, може се постићи интердисциплинаран и свеобухватан приступ теми.

Будући да је Приручник добро документован, онда се могу користити различите врсте историјских извора и материјала на разне начине у раду са ученицима. Интернет нам омогућава да нам многе базе података и разноврсног мултидисциплинарног и интердисциплинарног материјала буду доступни, па су зато понуђене наставницима и разне интернет адресе.

Сећање на Холокауст обликује будућност, прожима је смислом, усмерава ка моралним вредностима и моралној акцији, поготово онда када се људска права негирају и када су незаштићена државним институцијама. На тај начин сећање на ову појаву учествује у развоју људског живота и друштва у XXI веку и његовом трагању за смислом. Због свега тога урађен је овај приручник за наставнике као помоћ и подстрек за унапређење наставе о овом феномену историје и људског друштва.